

PANEL I

Bieda na uczelniach – wpływ niedofinansowania uczelni na jakość dydaktyki i badań

Rekomendacje z debaty

1. Poziom finansowania nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce jest dramatycznie niski w stosunku do roli szkolnictwa wyższego i nauki i jej znaczenia dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Nakłady na edukację, w tym na szkolnictwo wyższe i badania naukowe są najlepszą inwestycją, w przyszłość i w rozwój społeczny i gospodarczy kraju. Jak wykazują analizy przeprowadzone na zlecenie League of European Research Universities (LERU) oraz Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich każde zainwestowane w tym obszarze 1 euro przynosi co najmniej 5 euro zysku. Wieloletnie niedofinansowanie szkolnictwa wyższego i nauki powoduje, że polskie uczelnie nie mają realnej szansy na skuteczną pogoń nauki za oddalającym się światem. Dotychczasowy poziom finansowania szkolnictwa wyższego i nauki zapewnia polskim uczelniom tylko swoisty „dryf na płyciźnie”. Waloryzacja nakładów na szkolnictwo wyższe i naukę, wynikająca z art. 383 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce jest niewielka i nie zapewnia adekwatnej skali do wielkości i aspiracji rozwojowych naszego kraju. Obecnie sposób kształtowania nakładów na szkolnictwo wyższe i naukę określa art. 383 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, który stanowi:
 1. Środki finansowe planowane w budżecie państwa na finansowanie szkolnictwa wyższego i nauki są waloryzowane corocznie co najmniej o sumę:
 - 1) iloczynu prognozowanego realnego przyrostu produktu krajowego brutto, o którym mowa w art. 2 ust. 2 pkt 10 ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. z 2017 r. poz. 847 oraz z 2018 r. poz. 650), i wskaźnika waloryzacji w części wydatków w zakresie finansowania nauki oraz
 - 2) wskaźnika planowanego w budżecie państwa wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych w części wydatków w zakresie finansowania szkolnictwa wyższego.
 2. Wskaźnik waloryzacji, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, w roku 2019 wynosi 1,25. Od roku 2020 do roku 2028 wskaźnik waloryzacji ulega zwiększeniu corocznie o 0,1.
 3. Środki, o których mowa w ust. 1, obejmują wydatki budżetowe w:
 - 1) części budżetu państwa, której dysponentem jest minister;
 - 2) dziale „szkolnictwo wyższe i nauka” w innych częściach budżetu państwa.

Rekomendacja – proponujemy, aby artykuł 383 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce otrzymał nowe brzmienie:

Art. 383.

1. Środki finansowe planowane w budżecie państwa na finansowanie szkolnictwa wyższego i nauki są zwiększane corocznie, począwszy od roku 2023, co najmniej o wielkość 0,3% PKB, do roku w którym nakłady osiągną 3% PKB.
2. Środki, o których mowa w ust. 1, obejmują wydatki budżetowe w:
 - 1) części budżetu państwa, której dysponentem jest minister;
 - 2) dziale „szkolnictwo wyższe i nauka” w innych częściach budżetu państwa.
3. Środki finansowe planowane w budżecie państwa na finansowanie szkolnictwa wyższego i nauki na dany rok budżetowy nie mogą być niższe niż środki planowane w roku poprzedzającym dany rok budżetowy.

2. Kolejnym zagrożeniem są wynagrodzenia pracowników szkolnictwa wyższego i nauki. Niskie wynagrodzenia pracowników tego sektora powodują, że zawód uczonego w Polsce jest mało atrakcyjny. Efektem tego jest brak zainteresowania podjęciem pracy w szkołach wyższych przez najzdolniejszych i najbardziej kreatywnych absolwentów. Obserwujemy w szkolnictwie wyższym i nauce bardzo niepokojący proces „*brain drain*”. Najlepsi absolwenci i najzdolniejsi młodzi pracownicy naukowcy emigrują do zagranicznych uczelni lub znajdują zatrudnienie w korporacjach, gdzie otrzymują (rynkowe) kilkukrotnie wyższe wynagrodzenie. Taka sytuacja przekłada się na ograniczony potencjał i możliwości rozwoju gospodarczego państwa. Pogłębia także tzw. odwróconą piramidę wieku na polskich uczelniach, w związku z bardziej atrakcyjnymi warunkami płacy w innych sektorach. Na uczelniach występują istotne problemy kadrowe i niemożność kreowania odpowiedniej polityki kadrowej, zmierzającej m.in. do pozyskania do pracy najzdolniejszych absolwentów. Obecna struktura wiekowa w uczelni tworzy sytuację luki pokoleniowej, o bardzo poważnych konsekwencjach w przyszłości.

Zasady kształtowania wynagrodzeń określono w art. 137 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* stanowi:

1. Wysokość miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego w uczelni publicznej dla nauczyciela akademickiego nie może być niższa niż 50% wynagrodzenia profesora, z tym że dla:
 - 1) profesora uczelni – wynosi nie mniej niż 83%,
 - 2) adiunkta – wynosi nie mniej niż 73%– wynagrodzenia profesora.
2. Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki określi, w drodze rozporządzenia, wysokość wynagrodzenia profesora, mając na uwadze adekwatność wynagrodzenia do kwalifikacji niezbędnych do zatrudnienia na tym stanowisku.

Rekomendacja:

1. W roku 2022 roku, w celu złagodzenia skutków inflacji i jednocześnie zrekompensowania braku wzrostu wynagrodzeń w roku 2021 domagamy się 20% wzrostu wynagrodzeń dla wszystkich pracowników szkolnictwa wyższego i nauki.
2. Proponujemy aby artykuł 137 ust. 2 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* otrzymał nowe brzmienie:

Art. 137. 2. Wysokość minimalnego wynagrodzenia profesora wynosi co najmniej trzykrotność minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego corocznie na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów.

PANEL II

Dla kogo ta nauka, dla kogo te uczelnie? - rola szkolnictwa wyższego i nauki w społeczeństwie.

Rekomendacje z debaty

1. Polska nauka i szkolnictwo wyższe przez blisko dekadę podlegały dwóm reformom: Barbary Kudryckiej oraz Jarosława Gowina. W tym czasie dokonano istotnej komercjalizacji badań naukowych, wprowadzono bibliometryczną ocenę pracowników, zaś w pandemii przerzucono na akademików odpowiedzialność i koszty prowadzonych zajęć. W dobie widocznego kryzysu warto zastanowić się dla kogo jest nauka oraz uczelnie. Najwyższa pora rozpocząć poważną dyskusję o roli szkolnictwa wyższego i nauki w społeczeństwie oraz jej służebnej roli dla wspólnoty wszystkich obywateli Rzeczypospolitej".

Rekomendacja – rozpocząć ze środowiskiem akademickim obiektywną ocenę dotychczasowego działania ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Ocenić jej słabe i mocne strony oraz zaproponować takie zmiany, aby przepisy ustawy gwarantowały stabilność systemu szkolnictwa wyższego i nauki na wiele lat. Natomiast już teraz wprowadzić następujące zmiany:

1. Ustawowo zagwarantować większy udział przedstawicieli związków zawodowych w istotnych sprawach pracowniczych, czyli w ocenie okresowej nauczycieli akademickich oraz zagwarantować udział z głosem doradczym w Radach Uczelni.
2. Ustawowo oddzielić zasady ewaluacji dyscyplin w jednostkach od zasad oceny okresowej nauczycieli akademickich.

PANEL III

Pracownicy wsparcia – niewidoczna i niedoceniana praca w szkołach wyższych

Rekomendacje z debaty

Artykuł 112 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* stanowi, że pracownikami uczelni są nauczyciele akademicki oraz *pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi*.

2. Nazwa ***pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi*** ma charakter wykluczający, dychotomiczny (nauczyciel i nienauczyciel), nawet dyskryminujący, stawiający tych pracowników z góry na gorszej pozycji. Jest to dość powszechne przekonanie. Dlatego są niewidoczni i niedoceniani przez społeczeństwo, a nawet przez członków wspólnot akademickich.

Rekomendacja – poszukać innego terminu, aby nazwać tą grupę pracowników uczelni wyższych.

3. W przekazie publicznym istnieją tylko nauczyciele akademicy i pracownicy administracyjni. Tymczasem pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi to wiele podgrup pracowniczych o bardzo wysokich kwalifikacjach i umiejętnościach, wykonujących skomplikowane i wymagające specjalistycznej wiedzy zadania, nie mające nic wspólnego z typową pracą administracyjną.

Rekomendacja – proponujemy, aby w artykule 112 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* wyjść poza dychotomiczność i wymienić kilka podgrup pracowników niebędących nauczycielami akademickimi (pracownicy administracyjni, pracownicy badawczo- i inżynierijno-techniczni, bibliotekarze, informatycy, pracownicy działalności wydawniczej, pracownicy obsługi i pozostali pracownicy szkolnictwa wyższego). Można to zrobić poprzez rozszerzenie artykułu 112 ustawy lub dodanie po artykule 112 artykułu 112a.

4. Zasady kształtowania wynagrodzeń pracowników niebędących nauczycielami akademickimi. W przeszłości zasady wynagrodzenia tych pracowników kształtowało dedykowane *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej*. Obecnie (od czasu obowiązywania tzw. Ustawy 2.0) do tej grupy pracowników ma zastosowanie rozporządzenie w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę. W rezultacie wynagrodzenia zasadnicze tych pracowników oscylują wokół kwoty minimalnego wynagrodzenia zasadniczego w kraju. Jest to krzywdzące i wysoce niewłaściwe dla pracowników często o bardzo wysokich kwalifikacjach i umiejętnościach, ze stopniami naukowymi, biorących bezpośredni udział w badaniach naukowych i kształceniu studentów.

Rekomendacja - powiązać ustawowo wynagrodzenia zasadnicze pracowników niebędących nauczycielami akademickimi z wynagrodzeniami zasadniczymi nauczycieli akademickich (odnosząc procentowo do minimalnego wynagrodzenia zasadniczego profesora, podobnie jak to ma miejsce w przypadku stanowisk nauczycieli akademickich).

5. Zasadnicze wynagrodzenia minimalne tej grupy pracowniczej są dramatycznie niskie, gdyby nie premie często nie osiągaliby nawet minimalnego wynagrodzenia za pracę. Podwyżka wynagrodzeń w wysokości 4,4% w istocie nie rekompensuje inflacji i rosnących kosztów utrzymania, płace tych pracowników relatywnie maleją.

Rekomendacja – 20% wzrost wynagrodzeń zasadniczych dla pracowników szkolnictwa wyższego i nauki jeszcze w tym roku i podwyżki płac powyżej poziomu inflacji, adekwatnie do poziomu wzrostu PKB w następnych latach.

PREZES
Rady Szkolnictwa Wyższego i Nauki ZNP
Janusz Szczęcha
Janusz Szczęcha